

Sygn. akt VIII U 2970/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 5 maja 2017 roku

Sąd Okręgowy w Lublinie VIII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący Sędzia SO Ewa Gulska

Protokolant p.o. protokolant sądowy Małgorzata Stec

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 5 maja 2017 roku w L.

sprawy S. J.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w L.

o prawo do emerytury

na skutek odwołania S. J.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w L.

z dnia 31 maja 2016 roku znak (...)

zmienia zaskarżoną decyzję i ustala S. J. prawo do emerytury od dnia 25 kwietnia 2016 roku.

Sygn. akt VIII U 2970/16

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 31 maja 2016 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L. odmówił S. J. prawa do emerytury. W uzasadnieniu swego stanowiska organ rentowy, powołując się na art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t. j. Dz. U. 2015, poz. 748 ze zm.) w związku z § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. z 1983 roku, Nr 8, poz. 43 ze zm.). Wskazał, że wnioskodawca na dzień 1 stycznia 1999 roku nie wykazał ogólnego stażu ubezpieczeniowego wynoszącego co najmniej 25 lat, a jedynie 22 lata, 6 miesięcy i 27 dni. Organ rentowy nie uwzględnił okresu pracy w gospodarstwie rolnym rodziców od (...) roku do 8 czerwca 1976 roku, ponieważ trudno dać wiarę świadkom na okres pracy w gospodarstwie rolnym rodziców w okresie jednoczesnego uczęszczania do szkoły w L.. Ponadto świadek R. W. zamieszkuje pod podanym adresem dopiero od 25 maja 1973 roku (decyzja k. 44 a.e.).

S. J. złożył odwołanie od powyższej decyzji, w którym domagał się jej zmiany i ustalenia mu prawa do emerytury. W uzasadnieniu wskazał, że w okresie nie uznanym przez organ rentowy świadczył pracę w gospodarstwie rolnym rodziców. Zawnioskował o dopuszczenie dowodu z zeznań świadków na powyższą okoliczność (odwołanie k. 4 a.s.).

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L.

w odpowiedzi na odwołanie wniósł o jego oddalenie uzasadniając, jak w treści zaskarżonej decyzji (odpowiedź na odwołanie k. 3 a.s.).

W toku procesu pełnomocnik wnioskodawcy popierał odwołanie, pełnomocnik organu rentowego wnosił o jego oddalenie (k. 53v a.s.).

Sąd Okręgowy w Lublinie ustalił i zważył, co następuje:

Wnioskodawca S. J. urodzony (...), w dniu 25 kwietnia 2016 roku złożył wniosek o emeryturę. Dołączył do niego m.in. informację dotyczącą okresów składkowych i nieskładkowych (k. 1-11 a.e.), a także zeznania świadków na okoliczność pracy w gospodarstwie rolnym rodziców (k. 14-15, k. 34-35 a.e).

W oparciu o przedłożone dokumenty, po dokonaniu analizy okresów podlegania ubezpieczeniu, organ rentowy uwzględnił wnioskodawcy do prawa do emerytury łącznie: 22 lata, 6 miesięcy i 27 dni okresów składkowych, nieskładkowych i uzupełniających, w tym 17 lat, 10 miesięcy i 3 okresów pracy w warunkach szczególnych (karta przebiegu zatrudnienia k. 43 a.e.). Z uwagi na nieudowodnienie przez wnioskodawcę 25 lat składkowych i nieskładkowych organ rentowy wydał zaskarżoną w niniejszym postępowaniu decyzję (decyzja k. 44 a.e.).

S. J. ukończył 16 lat w dniu (...) roku. Od urodzenia był zameldowany w miejscowości (...) (zaświadczenie o adresach i okresach zameldowania k. 6 a.s.). Rodzice wnioskodawcy E. i A. J. byli właścicielami gruntów rolnych o łącznej powierzchni powyżej 4,48 ha położonych w miejscowości B. w gminie Z. (zaświadczenie Starostwa Powiatowego w K. k. 30 a.e.).

Gospodarstwo było źródłem utrzymania rodziny. Rodzice wnioskodawcy mieli podstawowe narzędzia, prace wykonywano ręcznie lub przy użyciu konia. Na gruntach ornych uprawiano ziemniaki i zboże. W gospodarstwie hodowano 3 krowy, kilka świń, drób i konia (zeznania wnioskodawcy k. 10v-11v, k. 40v-41 a.s.).

W spornym okresie od 1972 roku do 1976 roku w gospodarstwie tym zamieszkiwali rodzice i wnioskodawca. Starszy brat w okresie 1972-1974 odbywał służbę wojskową, po jej zakończeniu wyjechał na kontrakt za granicę. Ojciec ubezpieczonego, E. J. pracował w Powiatowym (...) (...) w K. (legitymacja k. 7 a.s.).

Po ukończeniu szkoły podstawowej w 1971 roku, w okresie od 1 września 1971 roku do 8 czerwca 1976 roku S. J. kontynuował naukę w Technikum Elektrycznym w Zespole Szkół Zawodowych (...) w L., oddalonym 36 kilometrów od jego miejsca zamieszkania (świadcstwo dojrzałości Technikum Zawodowego k. 36-37 akt ZUS).

Wnioskodawca codziennie dojeżdżał do szkoły autobusem. Wyjeżdżał około godziny 7. Dojazd zajmował mu około 40 minut w jedną stronę, do domu wracał między godziną 15 a 16. Gospodarstwo zajmowało się produkcją mleka. W godzinach rannych wnioskodawca doił krowy od godziny 4 i na 6 przygotowywał mleko, które odbierano do mleczarni. Przed pójściem do szkoły przez 2 godziny pracował przy obrządku inwentarza. Jego ojciec wyjeżdżał do pracy wcześniej, na godzinę 6.

Po powrocie ze szkoły, od godziny 16 pomagał w pracach polowych przy sianiu zbóż, buraków, sadzeniu ziemniaków. W kwietniu i maju pracował przy sianokosach. Wnioskodawca pomagał również przy grabieniu siana, jego przewracaniu i zwożeniu. Pielił buraki i ziemniaki. Wieczorami do godzin wieczornych pracował przy obrządku zwierząt, nosił siano i wodę. Czynności te zajmowały mu w ciągu dnia minimum 4 godziny dziennie. Lekcje odrabiał późnym wieczorem.

W czasie wakacji, z związku z intensyfikacją prac polowych, S. J. pracował przy żniwach. Prace wykonywane przez wnioskodawcę w czasie wakacji zajmowały minimum 8 godzin dziennie. W okresie wolnym od nauki szkolnej nie wyjeżdżał na wakacje.

We wrześniu i październiku pracował przy wykopkach, następnie zbiorze buraków. Pomagał przy sianiu zbóż ozimych. Prace te wykonywał w wymiarze minimum 4 godzin dziennie. W okresie zimowym pracował przy młóceniu zboża oraz przy obrządku żywego inwentarza. Poił zwierzęta, doił krowy, przygotowywał paszę dla zwierząt, nosił słomę, oczyszczał zagrody. Pomagał przy wywożeniu obornika na pola (zeznania świadka J. Ł. k. 53v-54 a.s., zeznania świadka

L. T. k. 54-54v a.s., zeznania świadka M. P. k. 54v a.s., zeznania świadka H. Ś. k. 55 a.s., zeznania świadka R. W. k. 55-55v a.s., zeznania wnioskodawca S. J. k. 55v-56 a.s.)

Z dniem 16 sierpnia 1976 roku S. J. został zatrudniony w (...) w K. (świadcstwo pracy k. 17 akt ZUS).

Powyższy stan faktyczny został ustalony w oparciu o przytoczone dowody z dokumentów zawarte w aktach sprawy i aktach organu rentowego, które obdarzono wiarą w całości. Sąd obdarzył w pełni wiarą zgromadzone w sprawie dowody nieosobowe w postaci dokumentów, w tym poświadczenia o okresach zameldowania, na podstawie których w powiązaniu z relacją wnioskodawcy, możliwe było ustalenie wielkości powierzchni gospodarstwa rolnego rodziców, okresów jego zameldowania. Były one przechowywane przez uprawniony podmiot, nie noszą śladów podrobienia ani przerobienia. Ich treść, nie była kwestionowana przez żadną ze stron, nie budziły one również wątpliwości Sądu tak co do ich formy, jak i treści.

Sąd obdarzył również wiarą zeznania świadków J. Ł., M. P., H. Ś., L. T. i R. W. na okoliczność świadczenia przez odwołującego pracy w gospodarstwie rolnym rodziców. Były one przekonujące, gdyż pochodziły od osób zamieszkujących w bliskim sąsiedztwie gospodarstwa, w którym pracował odwołujący. Świadkowie- sąsiedzi oraz krewni wnioskodawcy, znali warunki i czas, jaki S. J. przeznaczal na prace w gospodarstwie zarówno w okresie spiętrzonych prac polowych latem, jak i w pozostałych okresach, gdy uczęszczał do technikum. Zgodnie potwierdzili, że odwołujący codziennie dojeżdżał do szkoły ponadpodstawowej do L. z domu rodzinnego, oddalonego o 36 kilometrów od L. i pomagał w godzinach porannych i po powrocie ze szkoły w pracach polowych i przy obrzędku zwierząt. Jednocześnie zeznali, iż prace te zajmowały mu minimum 4 godziny dziennie, a praca skarżącego nie była jedynie doraźną, okazjonalną pomocą w gospodarstwie. Podkreślali, że z uwagi na powierzchnię użytkową gospodarstwa, okoliczność wykonywania pracy zarobkowej przez ojca wnioskodawcy, praca S. J. nie miała charakteru doraźnego czy marginalnego. Zeznania te były w tym zakresie zbieżne z treścią zeznań wnioskodawcy, który szczegółowo podał, na czym dokładnie polegała jego pomoc w gospodarstwie rolnym i ile czasu mu te prace zabierały.

Odwołanie wnioskodawcy S. J. jest zasadne i zasługuje na uwzględnienie.

Zgodnie z art. 184 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku

o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz. U. 2016, poz. 887 ze zm.) mężczyznom urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 roku przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32, 33, 39 i 40, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy osiągnęli okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymaganym w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 65 lat - dla mężczyzn oraz okres składkowy i nieskładkowy, o którym mowa w art. 27. Emerytura, taka przysługuje pod warunkiem nie przystąpienia do otwartego funduszu emerytalnego albo złożenia wniosku o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa. ustala się na podstawie przepisów dotychczasowych.

Według art. 32 ust. 2 cytowanego artykułu za pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach uważa się pracowników zatrudnionych przy pracach o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia. Ustęp 4 cytowanej normy prawnej stanowi natomiast, że wiek emerytalny, o którym mowa w ust. 1, rodzaje prac lub stanowisk oraz warunki, na podstawie, których osobom wymienionym w ust. 2 przysługuje prawo do emerytury, ustala się na podstawie przepisów dotychczasowych.

Zgodnie z § 2 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze okresami pracy uzasadniającymi prawo do świadczeń na zasadach określonych w rozporządzeniu są okresy, w których praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy. Według § 3 cytowanego rozporządzenia okres zatrudnienia wymagany do uzyskania emerytury, zwany dalej „wymaganym okresem zatrudnienia”, uważa się okres wynoszący 20 lat dla kobiet i 25 lat dla mężczyzn, liczony łącznie z okresami równorzędnymi i zaliczanymi do okresów zatrudnienia. Natomiast

§ 4 ust. 1 rozporządzenia stanowi, że pracownik, który wykonywał prace w szczególnych warunkach, wymienione w wykazie A, nabywa prawo do emerytury, jeżeli spełnia łącznie następujące warunki: osiągnął wiek emerytalny wynoszący: 55 lat dla kobiet i 60 lat dla mężczyzn, ma wymagany okres zatrudnienia, w tym, co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach.

Jednocześnie przepis art. 1 § 2 rozporządzenia stanowi, że właściwi ministrowie, kierownicy urzędów centralnych oraz centralne związki spółdzielcze w porozumieniu z Ministrem Pracy, Płac i Spraw Socjalnych ustalają w podległych i nadzorowanych zakładach pracy stanowiska pracy, na których są wykonywane prace w szczególnych warunkach, wymienione w wykazach A i B. Sumując powyższe, aby nabyć prawo do emerytury S. J. musiał spełnić łącznie następujące przesłanki:

- 1) osiągnąć obniżony do 60 lat wiek emerytalny;
- 2) nie przystąpić do otwartego funduszu emerytalnego;
- 3) na dzień 1 stycznia 1999 roku udowodnić co najmniej 15-letni okres wykonywania prac w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze oraz staż pracy w wymiarze co najmniej 25 lat.

W rozpoznawanej sprawie bezspornym było, że wnioskodawca w dniu(...)roku ukończył 60 lat, nie przystąpił do otwartego funduszu emerytalnego oraz udowodnił 17 lat, 10 miesięcy i 3 okresów pracy w warunkach szczególnych.

Sporna zaś pozostawała kwestia czy wnioskodawca posiada wymagany 25-letni ogólny staż ubezpieczeniowy, a w zasadzie czy wskazane przez niego okresy pracy w gospodarstwie rolnym mogą uzupełnić ten staż.

Zgodnie z ogólnymi zasadami zawartymi w ustawie o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, do stażu ubezpieczeniowego zalicza się okresy składkowe, nieskładkowe i tak zwane okresy uzupełniające. Odnosnie tych ostatnich, zgodnie z art. 10 ust. 1 punkt 3 tej ustawy, przy ustalaniu prawa do emerytury oraz przy obliczaniu jej wysokości uwzględnia się przypadające przed dniem 1 stycznia 1983 roku okresy pracy w gospodarstwie rolnym po ukończeniu 16 roku życia, traktując je jako okresy składkowe, jeżeli okresy składkowe i nieskładkowe, ustalone na zasadach określonych w art. 5-7 ustawy emerytalnej, są krótsze od okresu wymaganego do przyznania emerytury, w zakresie niezbędnym do uzupełnienia okresu wymaganego do przyznania tego świadczenia. Okresów tych nie uwzględnia się, jeżeli zostały one zaliczone do okresów, od których zależy prawo do emerytury lub renty, na podstawie przepisów o ubezpieczeniu społecznym rolników (art. 10 ust. 3 ustawy emerytalnej). Nie jest kwestionowane w sprawie, że wnioskodawca ze świadczeń takich nie korzystał.

Z utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego wynika, że dopuszczalność uwzględnienia okresów pracy w gospodarstwie rolnym należy co najmniej ocenić poprzez wykonywanie takiej pracy przez osobę ubezpieczoną w wymiarze nie niższym niż połowa normalnie wykonywanego czasu pracy w rolnictwie. W judykaturze wykształcił się pogląd, iż o uwzględnieniu przy ustalaniu prawa do świadczeń emerytalnych okresów pracy w gospodarstwie rolnym przed objęcia rolników obowiązkiem opłacania składki na rolnicze ubezpieczenie społeczne domowników (tj. przed dniem 1 stycznia 1983 roku) przesądza wystąpienie dwóch okoliczności: po pierwsze – wykonywanie czynności rolniczych powinno odbywać się zgodnie z warunkami określonymi w definicji legalnej „domownika” z art. 6 pkt 2 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników i po drugie – czynności te muszą być wykonywane w wymiarze nie niższym niż połowa ustawowego czasu pracy, tj. minimum 4 godziny dziennie (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2000 roku, II UKN 535/99, OSNP 2001/21/650, z dnia 12 maja 2000 roku, II UKN 538/99, z dnia 27 czerwca 2000 roku, II UKN 612/99 i z dnia 3 lipca 2001 roku, II UKN 466/00). We wskazanych orzeczeniach Sąd ten położył nacisk na stałość wykonywania pracy w gospodarstwie rolnym, co nie musi jeszcze oznaczać codziennego wykonywania czynności rolniczych, ale gotowość (dyspozycyjność) do podjęcia pracy rolniczej, z czym wiąże się też wymóg zamieszkiwania osoby bliskiej rolnikowi co najmniej w pobliżu gospodarstwa rolnego. Wnioskodawca może udowodnić wszelkimi dostępnymi środkami dowodowymi fakt i czasokres wykonania pracy w gospodarstwie rolnym po ukończeniu przez niego 16-tego roku życia, a do sądu orzekającego należy ocena, czy okres tej pracy może być

uwzględniony i potraktowany jako okres, o jakim mowa w art. 10 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Przedstawione poglądy Sądu Najwyższego zawarte w orzeczeniach, które zachowały aktualność co do oceny zaliczalności pracy w gospodarstwie rolnym do stażu emerytalnego, prowadzą również do konkluzji, że jeżeli praca w gospodarstwie rolnym po ukończeniu 16 roku życia, świadczona była przed dniem 1 stycznia 1983 roku w wymiarze przekraczającym połowę pełnego wymiaru czasu pracy, to przy ustalaniu prawa do emerytury uwzględnia się ten okres także, gdy przypadał w czasie wakacji szkolnych (art. 10 ust. 3 w związku z art. 6 ust. 2 lit. a ustawy o emeryturach i rentach - por. uzasadnienie Sądu Najwyższego z dnia 19 grudnia 2000 roku, II UKN 155/00, OSNP 2002/16/394). Powyższe stanowisko Sąd Najwyższy potwierdził w uzasadnieniu wyroku z dnia 3 czerwca 2014 roku, III UK 180/13, stwierdzając, że żadnego znaczenia dla uwzględnienia okresu pracy w gospodarstwie rolnym nie ma wykonywanie pracy stałej czy tylko sezonowej np. w okresie wakacji. Na pewno nie świadczy o tym wyrażane w judykaturze stanowisko, iż doraźna pomoc wykonywana zwyczajowo przez dzieci osób zamieszkałych na terenach wiejskich nie stanowi pracy w gospodarstwie rolnym, o której mowa w art. 10 ust. 1 pkt 3 ustawy emerytalnej.

Przeprowadzone postępowanie dowodowe wykazało, iż S. J. jako domownik - po ukończeniu 16 roku życia, w okresie od (...) roku do (...) roku, to jest przez 4 lata, 1 miesiąc i 9 dni pracował stale, codziennie i co najmniej w połowie pełnego wymiaru czasu pracy w gospodarstwie rolnym swoich rodziców. Konstatację tą uwiarygodniają okoliczności pośrednie, takie jak: stosunkowo niewielka odległość z miejsca zamieszkania do szkoły ponadpodstawowej (36 kilometrów), ilość inwentarza żywego w gospodarstwie, łączny areal gospodarstwa, w którym oprócz wnioskodawcy pracowali jedynie rodzice skarżącego. Wszystkie te okoliczności zbiegają się w spójną całość, pozwalającą na uwzględnienie tych okresów do stażu warunkującego prawo do emerytury.

Wskazany okres 4 lat, 1 miesiąca i 9 dni, po doliczeniu okresów składkowych, nieskładkowych i uzupełniających obliczonych przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych, tj. 22 lat, 6 miesięcy i 27 dni przekracza wymiar potrzebny wnioskodawcy do uzupełnienia stażu ubezpieczeniowego 25 lat, zgodnie z art. 10 ust. 1 in fine ustawy emerytalnej.

Sąd, w przeciwieństwie do organu rentowego, nie jest związany określonymi środkami dowodowymi, gdyż zgodnie z treścią art. 473 k.p.c. w postępowaniu przed sądem w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych nie stosuje się przepisów ograniczających dopuszczalność dowodu ze świadków i przesłuchania stron. Oznacza to, że każdy fakt może być dowodzony wszelkimi środkami, które Sąd uzna za pożądane. W uzasadnieniu wyroku Sądu Najwyższego z dnia 7 grudnia 2006 roku, (I UK 179/06, LEX nr 342283) wskazano, że w postępowaniu wszczętym odwołaniem od decyzji organu rentowego Sąd kieruje się regułami dowodzenia określonymi w art. 227-309 k.p.c., zwłaszcza, że w przepisach regulujących postępowanie w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych (art. 477⁸ i nast. k.p.c.) nie ma jakichkolwiek odrębności lub ograniczeń. Przeciwnie, art. 473 § 1 k.p.c. stanowi, że w sprawach z tego zakresu nie stosuje się przepisów ograniczających dopuszczalność dowodu ze świadków i z przesłuchania stron, co oznacza, że fakty, od których uzależnione jest prawo do emerytury i renty oraz wysokość tych świadczeń, mogą być wykazywane wszelkimi środkami dowodowymi.

W tym stanie rzeczy Sąd Okręgowy uznał, że S. J. spełnił wszystkie warunki do przyznania mu prawa do emerytury w oparciu o przepis art. 184 ustawy o rentach i emeryturach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Na dzień 1 stycznia 1999 roku udowodnił wymagane ustawą 25 lat składkowych, nieskładkowych i uzupełniających, nie przystąpił do otwartego funduszu emerytalnego. W dniu (...) ukończył wymagany wiek, to jest 60 lat. Po uwzględnieniu pracy w szczególnych warunkach w łącznym wymiarze 17 lat, 10 miesięcy i 3 dni, spełnia on wszystkie przesłanki niezbędne do ustalenia prawa do emerytury.

W myśl postanowień art. 100 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, prawo do świadczeń określonych w ustawie powstaje z dniem spełnienia wszystkich warunków wymaganych do nabycia tego prawa. Natomiast zgodnie z art. 129 ust. 1 tej ustawy, świadczenia wypłaca się poczynając od dnia powstania prawa do tych świadczeń, nie wcześniej jednak niż od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek lub wydano decyzję z urzędu.

Z uwagi na treść cytowanych powyżej przepisów, prawo do emerytury przysługuje wnioskodawcy od dnia 25 kwietnia 2016 roku, tj. od daty złożenia wniosku w rozpoznawanej sprawie.

Z tych względów i na podstawie powołanych przepisów oraz na mocy art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. Sąd Okręgowy orzekł jak w sentencji.